

Motion till riksdagen 2018/19:1181

av Peter Persson och Erik Ezelius (båda S)

Lagstifta om kontanter nu

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om snara åtgärder av de slag den parlamentariska riksbanksutredningen och Försvarsberedningen föreslår för att trygga tillgången på kontanter samt stärka deras ställning som betalningsmedel och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Riksbanken har med anledning av proposition 2016/17:129 Tillgång till betalkonto med grundläggande funktioner lämnat in en skrivelse (dnr 1659-2016/17). Riksbanken hänvisar i skrivelsen till sitt remissvar i mars 2016 om Betaltjänstutredningens förslag till genomförandet av betalkontodirektivet. Riksbanken bedömde vid detta tillfälle att det fanns en ökande obalans mellan kontanttjänsters utbud och efterfrågan och att detta till stor del beror på att banker för snabbt har minskat sin kontanthantering.

Den parlamentariska riksbanksutredningen fick i uppdrag att se över Riksbankens roll och ansvar för kontanttillgången i hela landet och kostnaderna för denna.

Finansutskottet ansåg i sitt betänkande i fjol att den minskade kontantanvändningen och kontanthantering har gått mycket snabbt i Sverige jämfört med i de flesta andra länder. Därefter räknas en rad fördelar upp med hänvisning till att det är marknaden som driver på utvecklingen. Det går väl knappast att komma ifrån att de stora företagen och storbankerna har en stor påverkan på marknaden. Genom att systematiskt främja elektroniska betalningslösningar och diskriminera kontanter drivs konsumenterna mycket medvetet mot att använda de förstnämnda. Fenomenet kallas ”nudging” inom beteendekonomin. Alltså att genom de små stegens tyranni vrida konsumentbeteenden i för kapitalet ”rätt” riktning. Storföretag och storbanker vill också ha kapitalstarka kunder som gärna också använder kredit. Kredit utökar konsumtionen ytterligare och dessutom ger kreditanvändning ytterligare vinster genom räntor.

En del företag och affärer vägrar också, i likhet med de flesta bankerna, ta emot kontanter. Senast har Ikea varslat om att kedjan ska göras helt kontantlös. De rationaliseringsvinster som ägarna är ute efter lär knappast komma anställda eller

kunder till del, lika lite som när många företag idag av "klimat- och miljöskäl" säger sig vilja skicka pappersfakturor. Det handlar bara om vinstjakt och om att vilja rationalisera bort personal.

Finansutskottet anser att utvecklingen mot ökade elektroniska betaltjänster i grunden är positiv utan att våga tala klarspråk om för vilka denna utveckling främst är positiv. Lite luddigt konstateras att det också finns grupper i samhället som har svårt att hantera de nya tekniska lösningarna eller saknar tillgång till dem.

Frågan om kontanthantering är en viktig fråga för landsbygdspolitiken. Bankkontor och bankomater försvinner samtidigt som det saknas eller är dålig uppkoppling till de elektroniska tjänsterna i delar av landet. Detta slår hårt mot landsbygdens allt fler äldre vilket den urbana medel- och överklassen tycker är ointressant.

Den parlamentariska riksbankskommittén har i sitt delbetänkande "Tryggad tillgång till kontanter" (SOU 2018:42) framhållit att staten bör verka för att den fortsatta utvecklingen av tillgången till kontanttjänster sker under kontrollerade former så att allmänhetens och samhällets behov av kontanter tillgodoses. Kommittén anser att utvecklingen ska innebära att antalet hushåll, företag och föreningar som har tillgång till grundläggande betaltjänster inte minskar. Samtidigt som kontanternas ställning stärks bör den pågående tekniska utvecklingen inom betalningsmarknaden inte motarbetas.

Av samhällsekonomiska skäl bör den befintliga infrastrukturen för kontanthantering och tillgången till kontanttjänster vårdas. Samarbetet om infrastruktur och gemensamma lösningar inom kontantkedjan bör också stimuleras.

Kommittén anser att bankerna har ett särskilt ansvar för tillgången till kontanttjänster i samhället. Bankernas centrala roll som förmedlare av betalningar gör att det är orimligt att dessa helt kan fransäga sig ansvaret för att hantera en viss form av betalningsmedel så länge det finns behov av detta i samhället. Vidare anser kommittén att bankernas betalkonton måste kunna användas av alla bankkunder, även av dem som har behov av kontanter. Kommittén föreslår därför att vissa svenska bankaktiebolag och filialer till utländska kreditinstitut ska vara skyldiga att tillhandahålla kontantuttag och dagskassehantering i en sådan utsträckning att det finns en rimlig tillgång till dem i hela Sverige.

Kommittén konstaterar att det även finns behov för privatpersoner att kunna sätta in kontanter på bankkonto och att det därför är viktigt att insättningsmöjligheter för privatpersoner upprätthålls av bankerna. Även om insättning av kontanter för privatpersoner inte föreslås omfattas av lagkraven är bedömningen att tillgången till denna tjänst också kommer att öka. Detta bedöms bli en effekt av att kraven till viss del bedöms uppnås av bankerna med kombinerade insättnings- och uttagsautomater eller avtal med betaltjänstombud som normalt även tar emot insättningar från privatpersoner.

Rimlig tillgång innefattar också att tjänsterna ska erbjudas under vissa tider och till rimliga priser.

Förslagen från Riksbanksutredningen gynnar medborgare och företag i glesbygd genom att kraven innebär att en rimlig tillgång till kontanttjänster upprätthålls i hela landet. Vidare gynnas de grupper som i högre utsträckning använder kontanter, exempelvis vissa äldre, nyanlända och personer med vissa funktionsvariationer.

Försvarsberedningen kom i augusti med en rapport "Motståndskraft – Inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret 2021–2025". I denna konstateras att cyberattacker är ett allvarligt hot mot befolkningens liv och hälsa, samhällets funktionalitet och vår förmåga att upprätthålla våra grundläggande värden. Försvarsberedningen framhåller vikten av en stark cyberförmåga tillsammans med en

systematisk beredningsplanering för de fall när elförsörjning eller elektroniska kommunikationer fallerar.

Beredningen understryker att Sveriges befolkning måste ha förutsättningar att upprätthålla grundläggande ekonomiska transaktionsmöjligheter genom tillgång till kontanter, alternativa betalningsmedel eller någon form av statliga krediter. Under höjd beredskap och i krig är detta särskilt viktigt för att upprätthålla försvarsviljan och motståndandan i samhället. Försvarsberedningen betonar att staten måste säkerställa hushållens behov av kontanter i samband med stora störningar i betalningssystemet.

Peter Persson (S)

Erik Ezelius (S)